

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Степанюк Анастасія

Соціальний супровід сімей у складних життєвих обставинах в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності, оскільки саме сім'ї часто стають найбільш вразливою категорією населення через втрату роботи її членів, вимушене переміщення, погіршення матеріального становища, психологічне виснаження та необхідність самостійного забезпечення матір'ю. У практиці діяльності територіальних громад спостерігається зростання кількості звернень сімей, які потребують не лише матеріальної підтримки, а й комплексної соціально-психологічної допомоги [2].

Практична роботи свідчить, що значна частина сімей звертається по допомогу вже на етапі загострення кризової ситуації, коли проблеми набувають комплексного характеру та потребують тривалого супроводу. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження реального стану потреб цих клієнтів соціальних служб, оцінки ефективності наявних форм роботи та розроблення практикоорієнтованих підходів до вдосконалення соціального супроводу. Саме тому практичний аспект дослідження, спрямований на виявлення проблем у діяльності соціальних служб та пошук шляхів їх вирішення, є важливим для підвищення ефективності соціальної роботи на рівні громади [3].

Мета публікації представити результати емпіричного дослідження особливостей соціального супроводу сімей у складних життєвих обставинах, проведеного на базі Комунальної установи «Центр надання соціальних послуг» Стрижавської селищної ради та Комунальної установи «Центр надання соціальних послуг» Турбівської селищної ради, а також обґрунтувати розроблений проєкт задля удосконалення системи соціального супроводу шляхом посилення психологічної підтримки, інформаційного супроводу та розвитку доступних форм допомоги у громаді.

Емпіричне дослідження проводилося із залученням 30 сімей – клієнтів Центру надання соціальних послуг Стрижавської та Турбівської територіальних

громад Вінницького району. Практична частина кваліфікаційної роботи була спрямована на комплексне вивчення життєвих обставин сімей, їхніх основних потреб, труднощів у процесі отримання соціальних послуг та оцінки ефективності наявного соціального супроводу. Для збору емпіричних даних використовувалися три взаємодоповнювальні методи: авторський опитувальник щодо визначення потреб, Шкала життєстійкості Коннора–Девідсона та напівструктуроване інтерв'ю.

Результати дослідження показали, що найбільш поширеними труднощами серед учасників є психологічна нестабільність, постійне емоційне напруження, тривожність, страх за майбутнє та відчуття безпорадності. Значна кількість респондентів поєднує декілька складних життєвих обставин одночасно: матеріальну нестабільність, безробіття, проблеми зі здоров'ям, самостійне виховання дітей та наслідки вимушеного переміщення. Під час інтерв'ю респондентки зазначали, що часто не мають достатньої інформації про доступні соціальні послуги або стикаються зі складністю оформлення документів для отримання допомоги. Це свідчить про необхідність посилення інформаційно-консультативної роботи соціальних служб та спрощення механізмів доступу до підтримки.

Практичний аспект дослідження дозволив встановити, що найбільш ефективними жінки вважають ті форми допомоги, які мають комплексний характер і поєднують психологічне консультування, соціальний супровід, матеріальну підтримку та допомогу у вирішенні побутових і правових питань. Учасниці дослідження, які отримували систематичний соціальний супровід, демонстрували вищий рівень емоційної стабільності та більш позитивно оцінювали власні можливості подолання труднощів. Натомість разова допомога, без подальшого супроводу, не забезпечувала довготривалого позитивного результату. Це підтверджує необхідність переходу від епізодичних форм підтримки до тривалого індивідуалізованого супроводу жінок у громаді.

Діагностика за Шкалою життєстійкості Коннора–Девідсона виявила

переважно середній та нижчий за середній рівень резилієнтності серед більшості учасників дослідження. Отримані результати свідчать про потребу у впровадженні практичних програм, спрямованих на розвиток стресостійкості, формування навичок самопідтримки та підвищення адаптаційних ресурсів. На основі результатів дослідження було розроблено практичний проєкт удосконалення соціального супроводу сімей у складних життєвих обставинах. Проєкт передбачає впровадження комплексної системи підтримки, яка поєднує інформаційно-консультативну роботу, покращення навичок самостійного вирішення проблем, а також розширення психологічної допомоги.

Проведене емпіричне дослідження підтвердило, що сім'ї у складних життєвих обставинах потребують комплексного, тривалого та індивідуалізованого соціального супроводу, у якому психологічна підтримка має поєднуватися із соціально-економічною, інформаційною та правовою допомогою. Практичний аналіз діяльності центрів надання соціальних послуг показав, що ефективність супроводу значною мірою залежить від системності роботи, міжвідомчої взаємодії та доступності послуг для клієнтів громади. Виявлені проблеми та бар'єри підтверджують необхідність удосконалення існуючих форм соціальної роботи та впровадження інноваційних підходів до підтримки сімей.[1]

Перспективою подальших досліджень є апробація розробленого проєкту соціального супроводу, оцінка його ефективності в умовах територіальних громад, а також розроблення програм підвищення резилієнтності та соціальної адаптації сімей у складних життєвих обставинах в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Горемикіна, Ю. Інноваційні практики соціальної роботи для вразливих груп населення в Україні. *Демографія та соціальна економіка*, 45 (3), 2021 С. 91–113.
2. Малина О. Г., Грабар К. В. Психологічні особливості відчуття якості життя українських жінок в умовах воєнного часу. *Журнал сучасної психології*, (3), 2025 С. 49-57.
3. Соціальна робота з жінками: навчальний посібник для студентів спеціальностей 231 Соціальна робота та 232 Соціальне забезпечення (Галузь знань 23 Соціальна робота) / уклад.: А. І. Войтовська, О. О. Кравченко. Умань: Візаві, 2018. 229 с.